

عنوان: ارزیابی تاثیرات اجتماعی و فرهنگی احداث و تجهیز مجتمع فرهنگی ورزشی زعفرانیه

کارفرما: شهرداری منطقه ۱ تهران

سال اجرا: ۱۳۸۹

مجری / مدیر علمی: محمدرضا پویافر

دکتری جامعه شناسی، عضو هیأت علمی دانشگاه علوم انتظامی امین، mrpouyafar@gmail.com

۱- معرفی پروژه و محل استقرار آن

مجتمع فرهنگی و ورزشی شهدای زعفرانیه که در حال احداث می‌باشد، در منطقه یک شهرداری تهران، ناحیه دو از نواحی ده‌گانه این منطقه و محله زعفرانیه به عنوان یکی از محلات این ناحیه واقع شده است. محله زعفرانیه که محل احداث مجتمع فرهنگی ورزشی شهدای زعفرانیه در آن واقع است، در ناحیه دو از منطقه یک شهرداری تهران قرار دارد. این محله که یکی از ۲۶ محله منطقه یک شهرداری تهران به شمار می‌رود، از شمال، به ارتفاعات البرز و حریم شمالی تهران، از جنوب به باغ فردوس و محمودیه، از غرب به ولنجک و از شرق به دربند محدود می‌شود.

مجتمع فرهنگی ورزشی شهدای زعفرانیه دارای بخشهای مختلفی با کارکردهای فرهنگی، هنری، ورزشی و خدماتی است. استخر آب گرم و آب سرد، سنای خشک و سنای بخار و جکوزی، لابراتوار زبان، کلاس انفرادی آموزش موسیقی، کلاس جمعی آموزش موسیقی، کلاس نظری در ابعاد کوچک و بزرگ، کلاس آموزش کامپیوتر، آتلیه نقاشی، آتلیه عکاسی، آتلیه خوشنویسی و نگارگری، کتابخانه و سالن مطالعه، سایت کامپیوتر، گالری و کارگاه آماده‌سازی (هنر) و بوفه، مهمترین بخش‌های این مجتمع است.

به طور کلی این مجموعه فرهنگی و ورزشی دارای مشخصات فنی و امکاناتی در خود است که مشابه آن در کل تهران محدود است. کنار هم آمدن مجموعه‌ای از فضاها و امکانات آموزشی، فرهنگی، هنری، خدماتی و ورزشی، مجموعه فرهنگی و ورزشی شهدای زعفرانیه را به مجموعه‌ای منحصر به فرد در تهران بدل می‌سازد. در عین حال باید توجه داشت که مجاورت این تعداد متنوع از کاربری‌های گوناگون می‌تواند پیامدهای خاصی نیز به همراه داشته باشد. از آنجا که نظیر چنین پروژه‌هایی نه تنها در تهران، بلکه در کشور نیز کمتر به اجرا درآمده، پیش بینی پیامدهای اجتماعی و فرهنگی حاصل از اجرای چنین پروژه‌های نیز به همین نسبت دشوارتر خواهد بود.

۲- مهمترین پیامدهای اجتماعی پروژه

۲.۴. پیامدهای اجتماعی پروژه

الف- پیامدهای مثبت

۱- ارتقای سرانه فضاهای ورزشی محله زعفرانیه

در شرایطی که بنا بر مشاهدات، مطالعات اسنادی و اظهارات اعضای اجتماع محلی، زعفرانیه از نظر برخورداری از فضاها و امکانات ورزشی- بر خلاف تصور موجود- از وضعیت مطلوبی برخوردار نیست، احداث مجتمع شهدای زعفرانیه که بخش مهمی از کاربری آن به کاربری ورزشی اختصاص دارد، می تواند تا حدی در پر کردن خلأ موجود در این محله موثر باشد.

۲- ارتقای سرانه فضاهای فرهنگی و آموزشی محله زعفرانیه، ناحیه دو و کل منطقه ۱

در کنار سرانه فضاهای ورزشی، سرانه فضاهای فرهنگی، آموزشی نیز اهمیت زیادی برای محلات شهری دارد، چرا که بخش مهمی از نیازهای یک اجتماع محلی، نیاز به خدمات فرهنگی، فضاهای تفریحی، امکانات آموزشی در زمینه های مختلف فنی، تخصصی و هنری است.

۳- پیشگیری از انواع آسیب ها، انحرافات و جرایم مختلف اجتماعی

امکانات و فضاهای ورزشی، امکانات آموزشی، فضاها و امکانات فرهنگی و هنری و مانند آن می تواند از بروز انحرافات و کجروی و انواع آسیب های ناشی از روی آوردن به شیوه های ناپهناجی پرکردن اوقات فراغت نیز جلوگیری کند.

۴- پر نمودن اوقات فراغت ساکنان محله

حداقل کارکرد پروژه هایی مانند مجتمع فرهنگی و ورزشی شهدای زعفرانیه، کمک به پرکردن اوقات فراغت ساکنان محله به شکل مناسب است.

۵- ارتقای سطح سلامت عمومی

یکی از چندین تأثیر مثبت ورزش و استفاده از اماکن و امکانات ورزشی افزایش شادی و نشاط فردی و همچنین ارتقای سطح سلامت جسمی و روحی فردی و اجتماعی در جامعه است.

۶- بالابردن انگیزه ورزش در مردم محله

در حالی که کارکرد افزایش سرانه فضاهای ورزشی به نوعی پاسخ به نیازهای موجود در محله است، پیامدی که در اینجا از آن بحث می شود، اشاره به ایجاد انگیزه و علاقه به ورزش در اجتماع محلی دارد.

۷- افزایش گرایش مردم به فعالیتهای فرهنگی و هنری

احداث مجتمع فرهنگی ورزشی شهدای زعفرانیه، علاوه بر افزایش انگیزه ورزش در مردم و ساکنان محله زعفرانیه، می تواند موجب ارتقای گرایش به فعالیتهای فرهنگی و هنری در میان آنان نیز باشد.

۸- بالارفتن میزان اعتماد مردم به دولت (شهرداری)

افزایش و بهبود خدمات رسانی دولت در شهرها که از طریق مدیریت شهرداریها اتفاق می افتد، موجب اعتماد زیبایی بین مردم و حاکمیت می شود.

۹- همکاری بیشتر مردم با شهرداری

همانطور که اشاره شد، پیامد دیگری که خود، ناشی از اعتمادزایی بین مردم و شهرداری است، همکاری بیشتر مردم با شهرداری در امور مختلف به ویژه پروژه های شهری است.

ب- پیامدهای منفی

۱- محدود شدن فضای عمومی پارک

با اختصاص بخشی از پارک ریحانه به ساخت این مجتمع فرهنگی و ورزشی، عملاً استفاده کنندگان از پارک که برای ورزش و یا گذراندن اوقاتی از روز در هوای آزاد به آنجا می آیند با محدودیت فضا مواجه شده اند.

۲- ایجاد مشکل در استفاده از امکانات موجود برای ورزش همگانی

با ایجاد مشکل یاد شده در بالا، پس از افتتاح مجتمع فرهنگی ورزشی شهدای زعفرانیه، جوانان، میانسالان و کهنسالانی که هر روزه از پاک ریحانه برای ورزش کردن استفاده می کنند، باید به مکان های دیگری که در محلات اطراف و یا نقاط دیگر محله زعفرانیه قرار دارد مراجعه کنند. د.

۳- افزایش بارترافیکی در معابر اطراف

مسأله دیگری که در مورد پیامدها و آثار پروژه مورد توجه قرار گیرد، افزایش تردد به محل پارک زعفرانیه و در نتیجه شلوغی محله است.

۴- ایجاد مشکل پارکینگ در اطراف پارک ریحانه

مشکل دیگری که مرتبط با مشکل افزایش بار ترافیکی ناشی از مراجعه استفاده کنندگان از مجتمع به وجود خواهد آمد، افزایش نیاز به فضاهای پارکینگ جدید، در مقابل کمبود فضای موجود است.

۵- افزایش مسئولیت و مشکلات پلیس راهنمایی و رانندگی

تمامی مسایل و مشکلات یاد شده به نوعی می تواند موجب افزایش و سنگینی بیشتر وظایف پلیس راهنمایی و رانندگی در کنترل، مدیریت و نظارت بر ترافیک شهری در این نقطه از تهران بزرگ شود.

۶- مخدوش شدن آرامش محله ناشی از فعالیت آتی مجتمع

احداث و بهره‌برداری از مجتمعی در ابعاد مجتمع فرهنگی ورزشی شهدای زعفرانیه به سهم خود می‌تواند آرامشمعمول در محله زعفرانیه را برهم‌زند یا مخدوش کند.

۷- بسته شدن مسیر تردد از جلو به پشت پارک ریحانه

یکی از مهم‌ترین پیامدهای منفی ناشی از اجرای پروژه که از زمان آغاز آن مورد گلایه ساکنان محلی قرار داشته، بسته شدن مسیر ترددی بوده که معابر و مناطق جلو پارک را به پشت پارک وصل می‌کرده است.

۸- ایجاد سرو صدای ناشی از عملیات ساختمانی

یکی دیگر از مشکلات مربوط به پروژه، سرو صدای ناشی از اجرای پروژه و عملیات ساختمانی مربوط به آن است.

۳- پیشنهادهای اصلاحی و جبرانی

در بخش انتهایی این نوشتار، پیشنهادهایی عملی برای تقویت آثار مثبت و کاهش آثار منفی اجتماعی و فرهنگی ناشی از اجرای پروژه ارائه، به تفکیک ارائه می‌شود:

۱.۵. تقویت تأثیرات مثبت

✓ اطلاع‌رسانی مناسب و مطلوب در خصوص پروژه، ابعاد مختلف و خدمات گوناگونی که در آن قابل ارائه به شهروندان، خواهد بود، می‌تواند موجب همکاری و مشارکت بیشتر ساکنان محله زعفرانیه در هرچه بهتر اجرا شدن آن، شناسایی نقاط ضعف احتمالی و دریافت پیشنهادهای اصلاحی و تقویت‌کننده در جهت نیل به اهداف پروژه خواهد بود.

✓ علاوه بر این، تسهیل هرچه بیشتر شورایاری در ارتباط نزدیک با اهالی محله می‌تواند در آگاهی شهروندان محلی از پروژه، اهداف آن و خدمات و منافع که به آنان می‌رساند موثر واقع شود.

✓ تعیین هزینه‌های متناسب با وضعیت طبقات فرودست ساکن در محله زعفرانیه و محلات اطراف می‌تواند امکان استفاده حداکثر شهروندان ساکن در این محله و محلات اطراف را از امکانات مجتمع شهدای زعفرانیه تضمین کند. در واقع در محله‌ای که بیشتر ساکنان آن هیچ مشکل مالی و اقتصادی ندارند، مهم این است که بتوان رضایت شهروندان کمتر مورد توجه - یعنی شهروندان دارای وضعیت اقتصادی متوسط و متوسط به پایین - نیز در نظر گرفته شود تا پذیرش عمومی و مشارکت اجتماعی ساکنان محله در پروژه به حداکثر برسد.

✓ در نظر گرفتن تسهیلات و شرایط ویژه‌ای برای ساکنان منازل و واحدهای مسکونی اطراف مجتمع که تحت تأثیر برخی پیامدهای منفی مربوط به اجرای پروژه- مانند سروصدای ناشی از فعالیت مجتمع، ترافیک سنگین خیابان‌های اطراف و ایجاد مشکل ترافیک در این خیابان‌ها- هستند، می‌تواند تا حد زیادی در جلب رضایت آنان و همراهی با پروژه موثر واقع شود.

✓ کوتاه شدن زمان صرف شده برای بهره‌برداری از مجتمع یک ضرورت مهم است. در حال حاضر به دلیل مشکلات مختلف در روند عملیات اجرایی پروژه که یک بار منجر به تغییر پیمانکار پروژه شده، زمان اجرای پروژه را به اندازه کافی طولانی کرده است. بنابراین تلاش پیمانکار و نیز مدیران شهرداری به عنوان نهاد ناظر و متولی در این پروژه برای افتتاح به موقع مجتمع، می‌تواند رضایت هر چه بیشتر شهروندان را در پی داشته باشد.

۲.۵. کاهش تأثیرات منفی

➤ پیش از هرچیز، کوتاه شدن زمان اجرای پروژه و افتتاح آن در زمان پیش‌بینی شده (مرداد ۹۰) می‌تواند علاوه بر تقویت آثار مثبت، کاهش آثار منفی پروژه را نیز در پی داشته باشد. از آنجا که بخشی از پیامدهای منفی مربوط به پروژه مربوط به حین اجراست، کوتاه شدن این مرحله به معنی از بین رفتن هرچه زودتر این دسته از پیامدهای منفی، مانند سروصدای ناشی از عملیات ساختمانی، خواهد بود.

➤ ایجاد تمهیداتی برای پیش‌بینی فضای پارکینگ جدید در نزدیک‌ترین محل به پارک ریحانه، پیش از آغاز بهره‌برداری از مجتمع فرهنگی ورزشی شهدای زعفرانیه، می‌تواند از بروز مشکل پارکینگ خودرو و اختلال ترافیکی ناشی از آن پیش‌گیری نماید. ساخت فوری یک پارکینگ در مجاورت پارک ریحانه و یا در نظر گرفتن فضایی برای پارک خودرو در نزدیکی پارک ریحانه، در این مورد بسیار موثر خواهد بود.

➤ در نظر گرفتن مسیر جایگزینی برای تردد ساکنان منازل مسکونی پشت پارک برای تسهیل آمد و شد آنها به قسمت جلوی پارک ریحانه و همچنین دسترسی به مجتمع فرهنگی و ورزشی شهدای زعفرانیه، می‌تواند علاوه بر اجلب رضایت آنها از طریق حذف یکی از پیامدهای منفی پروژه، امکان استفاده آسان‌تر گروه دیگری از شهروندان محله زعفرانیه را از امکانات این مجتمع فراهم خواهد آورد.

➤ در حال حاضر خیابان آصف- خیابانی که پارک ریحانه در آن واقع شده- در قسمت مقابل پارک، دوطرفه است. برای آنکه این وضعیت، پس از بهره‌برداری از پروژه به ایجاد مشکل حاد ترافیکی منجر نشود، می‌توان خیابان آصف را به یک طرف به سمت شمال (یعنی به سمت پارک ریحانه) تغییر داد و با توجه به برخی تغییرات در جهات حرکت در خیابان‌های اطراف، با پیامد منفی قابل انتظار ناشی از افزایش بار ترافیکی خیابان‌های اطراف، مجتمع فرهنگی ورزشی شهدای زعفرانیه، به ویژه خیابان آصف مقابله کرد.